total of 57 m^2 were excavated at various locations, mostly in 2 x 2 m test pits. The Pakalniai manor site has been known since the 17th century. It was built on two hills to the S of Pakalniai village and lake Pagurinis (Pagūrys), to the N of lake Pakalnis, and to the E of the left bank of the swampy river Gulbė flowing between these two lakes. The current buildings were erected in the mid-20th century. In surveying the suspected hillfort site: Plytnyčia Hill, part of a polished stone hoe (?) blade, many stones burnt in cooking pits, and hand built (?) and early thrown ceramics (Fig. 2) were discovered. A 25–70 cm thick clayey cultural layer with the remains of foundations, hand-forged nails (Fig. 4), thrown ceramics (Fig. 3), and window glass shards was discovered at the manor site.

1 pav. Šurfas 3 su pastato pamatu ties jo durų anga ir tako plytų grindiniu virš jo. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. Test pit 3 with a building foundation at a door opening and, above it in the photo, the brick paving from a footpath.

0 5 cm

2 pav. Žiesto puodo, puošto bangelių ir linijų ornamentu, šukės iš šurfo 3. V. Morkūno nuotr.

Fig. 2. Sherds, found in test pit 3, of a thrown pot decorated with wavy and linear ornaments.

Vilnius Morkūnas, Bronius Dakanis

Plungės dvaro laikrodinė

Vadovaudamasi UAB „Klaipėdos projektas“ 2009 m. parengtu pastato – laikrodinės teritorijos tvarkymo planu, ISS atliko Plungės dvaro sodybos laikrodinės pastato aplinkos žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Tyrimų tikslas – nustatyti projektuojamo bibliotekos pastato R dalies P galo buvusį užstatymą dėl būsimos galinės sienos susiejimo su čia galbūt išlikusiais toje vietoje buvusios oranžerijos pamatais. Tuo pačiu tikėtasi išsiaiškinti ir šios vietos apgyvendinimo laikotarpį, nes Plungės dvaras nurodomas jau XVII a. 2007 m. tiriant dvaro sodybos centrą, aptikta tik XIX a. pabaigos – XX a. pradžios radinių.

Aplinkos tyrimai tarp laikrodinės, prie jos išlikusios neaiškios paskirties apie 2,5 m aukščio ir 80 cm pločio akmenų mūro sienos išlikusių Š ir R atkarpų bei tako, vedančio nuo traukinių stoties tilteliu per Babrungą į dvaro sodybos centrą pro laikrodinę, vykdyti 6 vietose. Iš laikrodinės R pusės, tarp jos ir R kryp-

0 5 cm

3 pav. Geležiniai dirbiniai iš šurfų 1, 3, 5, 6. V. Morkūno nuotr.

Fig. 3. Iron artefacts from test pits 1, 3, 5, and 6.

0 5 cm

4 pav. Vazonų dugneliai, keraminės keptuvės kojelė, koklio karūnėlės, lėkštės su skylute, porcelianinės lėkštės ir puodo šukės iš šurfų 1, 2, 4, 5. V. Morkūno nuotr.

Fig. 4. Vase bottoms, the foot from a ceramic pan, and sherds from a crest stove tile (Bekrönungskachel), a plate with a hole, a porcelain plate, and a pot that were found in test pits 1, 2, 4, and 5.

timi besitęsiančios tvoros kampo, maždaug 45 m ilgio tarpe, archyviniame sklypo 1950 m. plane pažymėti 3 statiniai (galbūt vėlesnio šiltnamio ar sandėliuko dalys). Apie 20 m ilgio tvoros R atkarpa P gale užsibaigia ties minėtu taku. Ieškant statinių liekanų tirti įvairaus dydžio šurfai: 7,5 (2,5x3) m^2 (šurfai 1 ir 3; šurfas 1 didintas kartą, šurfas 3 – du kartus), 4,5 (1,5x3) m^2 (šurfas 2), 4 (2x2 ir 1x4) m^2 (šurfai 4 ir 5) bei 2 (1x2) m^2 (šurfas 6). Iš viso ištirtas

0 5 cm

5 pav. Butelių ir buteliukų šukės iš šurfų 1, 5. V. Morkūno nuotr.

Fig. 5. Shards, found in test pits 1 and 5, from large and small bottles.

29,5 m^2 plotas. Visi šurfai tirti statmenai minėtai sienai, kuri iš išorės seniai apipilta gruntu.

Tyrimų metu rekonstruojamos dvaro sodybos laikrodinės pastato ir projektuojamos bibliotekos R dalies P gale statinių liekanų neaptikta (šurfai 1, 2, 5 ir 6). Nustatyta, jog akmenų mūro sienos liekanos, besitęsiančios nuo laikrodinės R kryptimi ir pasukančios P link, pamatas tęsėsi ir toliau (šurfas 3). Sienos liekanų P gale, šalia parko tako, pamatas eina kampu, analogiškai kaip išlikusioje sienoje, ir pasuka V krytimi. Abejotina, ar akmenų siena

0 5 cm

6 pav. Degusių puodyninių, karnizinio ir plokštinių koklių bei grindų plytelių šukės iš šurfų 3, 4. V. Morkūno nuotr.

Fig. 6. Sherds, found in test pits 3 and 4, of fired pottery, a cornice stove tile (Gesimskachel), panel stove tiles (Blattkacheln), and floor tiles.

su aptiktu pamatu galėtų būti siejama su parko tvora – nebuvo prasmės tvora dalyti laukų kyšulio – kalvelės į dvi dalis, juoba, kad nustatytas jos P galas pasuka ne R kryptimi, R parko galo link, o priešinga – V. Šurfe 3 P sienos gale nustatyto išlikusio plytų mūro fragmento analizė rodo čia buvus durų angą su suformuota erdve staktai, o pamato paviršiuje gulėjus, matyt, slenkstį (1 pav.). Aptikto pamato konstrukcija (stambūs 85 cm pločio akmenys) leidžia teigti, jog jis nebūdingas oranžerijai, labiau dideliam ūkiniam pastatui. Rasti ankstesni nei XIX a. dirbiniai rodytų, jog šią ūkinę dalį įjungus į parko teritoriją, dvi ūkinio pastato sienos – Š ir R panaudotos oranžerijai, priderinant jas prie vėlyvo laikrodinės–oranžerijos pastato, o formuojant parko landšaftą, iš Š ir Š pusių užpiltos gruntu. Kitos buvusios ūkinio pastato sienos turėjo būti nugriautos, o jų akmenys, matyt, panaudoti laikrodinės ar kitų pastatų statybai. Patogi gamtinė aplinka (vieta yra laukų kyšulio, esančio tarp Babrungo ir jo intako dešiniųjų krantų, galo, kalvelėje, į PR nuo dabartinės dvaro sodybos centro), dvaro istorija (egzistavo jau XVII a.) ir aptiktų radinių chronologinė bei paskirties įvairovė (rasta ne tik oranžerijai būdingų dirbinių, datuojamų XVIII–XX a.) (2–6 pav.) liudija, jog šioje vietoje gali būti senojo dvaro sodyba ar jos dalis. Statant čia spėjamą ūkinį dvaro pastatą, minėtos kalvelės P pusės viršus turėjo būti per 0,5–1 m nuskleistas P kryptimi ir išlygintas (tyrimų vietos P dalyje aptiktas storas maišyto įžeminio smėlio sluoksnis su ankstyvesniais radiniais). Vykdant žemės darbus spėjamo senojo dvaro vietoje, būtini žvalgomieji archeologiniai tyrimai.

Plungė manor clock tower

The ISS conducted a field evaluation around the clock tower at Plungė manor (West Lithuania). In searching for the remains of structures, a total of 29.5 m² were excavated. Wall fragments (Fig. 1) and 18th–20th-century artefacts (Figs. 2–6) were found in the test pits.

Gytis Piličiauskas

Baisogalos dvaro sodyba

Baisogalos dvaras (Radviliškio r.) yra prie Kėdainių–Šiaulių plento, dešiniajame Kiršino upelio krante, Baisogalos miestelio PV dalyje. Baisogala rašytiniuose šaltiniuose minima nuo XIII a. 1539 m. čia pastatyta pirmoji bažnyčia, o XVI a. gyvenvietė išaugo į miestelį. XVIII a. karaliaus dvaras perėjo didikų Komarų nuosavybėn. XVIII a. viduryje – XIX a. čia pastatyta dvaro sodyba. Šiuo metu išlikę 19 dvaro sodybą formuojančių autentiškų statinių ir 12 ha parkas. Baisogalos dvaro sodyba (G105K) yra saugomas valstybės kultūros paminklas; dvare įsikūręs Lietuvos veterinarijos akademijos Gyvulininkystės institutas.

Iki 2009 m. archeologai Baisogalos dvarą tyrinėjo du kartus. 2003 m. Vida Kliaugaitė vykdė archeologinius žvalgymus atkasant svirno pamatus (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 309). 2008 m. Elena Pranckėnaitė atliko nedidelės apimties archeologinius žvalgomuosius kasinėjimus dvaro vartų aplinkoje (žr. *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 555). Abu kartus moksliniu požiūriu vertingų objektų nerasta.

2009 m. balandžio mėnesį UAB „Komtela“ užsakymu buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai Baisogalos dvaro sodyboje